«8D04203 – Құқықтану» білім беру бағдарламасы бойынша Философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін ұсынылған Әпсімет Нұрдәулет Мұхамедияръұлының «Онлайн алаяқтық қылмыстарын сотқа дейінгі тергеу: қазіргі заманғы мәселелер» тақырыбында дайындалған диссертациялық жұмысына Отандық ғылыми кеңесшінің

ПІКІРІ

Финтех-индустрияның қарқынды дамуы мен экономиканы цифрландыру жағдайында қылмыстылық іргелі өзгерістерге ұшырады. Желілік жымқырулардың үлесі сыни шекке жеткенімен, олардың ашылуы алаңдатарлықтай төмен деңгейде қалып отыр. Істердің басым бөлігі сотқа жетпей тоқтатылады, ал құқық қорғау жүйесі жоғары латенттілік пен қаскөйлердің технологиялық ұсталмаушылығы жағдайында жұмыс істеуге мәжбүр. Осыған байланысты Әпсімет Нұрдәулет Мұхамедияръұлының диссертациялық зерттеуі тек ғылыми тұрғыдан ғана емес, еліміздің ұлттық қауіпсіздігі үшін де стратегиялық маңызға ие.

әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің докторантурасында оқу барысында ізденуші өзін қалыптасқан әрі дербес зерттеуші ретінде көрсете білді. Ол 2018-2026 жылдар аралығындағы онлайн алаяқтыққа қатысты статистикалық деректерді, сот үкімдерін, сондай-ақ құқық қорғау және сот органдары қызметкерлерінің сауалнама нәтижелерін жан-жақты зерделеп, зерттеудің берік эмпирикалық негізін қалыптастырды.

Докторанттың ғылыми батылдығы ерекше назар аудартады. Ол дәстүрлі контактілі алдаудан қашықтан-виртуалды тетікке көшуді сипаттайтын «цифрлық децепция» санатын ғылыми айналымға енгізуді ұсынады.

Менің ойымша, Н.М. Әпсіметтің басты ғылыми жетістігі – қылмыстық процестің субъектіге бағдарланған моделінен инновациялық «артефактіге бағдарланған» модельге көшу тұжырымдамасын әзірлеуі. Автор бастапқы іздеу объектісі ретінде тұлғаны емес, гиперқұбылмалы цифрлық артефактіні қарастыру қажеттігін негіздеп, оны іске асыру үшін цифрлық іздерді жедел сақтауға бағытталған «72 сағат» алгоритмін ұсынды. Сонымен қатар микрокредиттеу саласындағы құқықтық проблемаларды шешуге арналған «аномальді триада» тұжырымдамасы маңызды теориялық жаңалық болып табылады.

Диссертацияның маңызды артықшылықтарының бірі – оның кешенді және пәнаралық сипаты. Автор қылмыстық құқық, қылмыстық процесс, криминалистика, криминология және цифрлық құқық салаларындағы ғылыми жетістіктерді біріктіре отырып, онлайн алаяқтыққа қарсы іс-қимылдың тұтас теориялық моделін қалыптастырған. Цифрлық дәлелдемелердің құқықтық табиғаты мен олардың қылмыстық процестегі орнына қатысты жаңа ғылыми көзқарастар ұсынылған, ал цифрлық іздердің «жеделдетілген деградациясы» тұжырымдамасы құқық қолдану практикасының өзекті мәселелерін терең түсіндіруге мүмкіндік береді.

Ізденушінің ғылыми ізденісі нақты заңнамалық ұсыныстар әзірлеумен ұштасқан. Диссертацияда Қазақстан Республикасының Қылмыстық-процестік кодексіне цифрлық дәлелдемелердің құқықтық мәртебесін бекітуге, онлайн алаяқтық істері бойынша дәлелдеу процесін жетілдіруге және азаматтардың құқықтарын тиімді қорғауға бағытталған нақты өзгерістер мен толықтырулар ұсынылған. Бұл бастамалар құқық қорғау органдары қызметінің тиімділігін арттыруға және киберқылмыстарға қарсы іс-қимылды жетілдіруге бағытталған.

Ғылыми жетекші ретінде Н.М. Әпсіметтің зерттеу жүргізудегі дербестігін, жоғары жауапкершілігін және ғылыми адалдығын ерекше атап өткім келеді. Диссертацияның барлық негізгі нәтижелері мен қорытындылары автордың жеке ғылыми ізденісінің жемісі болып табылады. Ол күрделі ғылыми мәселелерді өз бетінше шешіп, ғылыми көзқарастарға сыни тұрғыдан баға бере отырып, өзіндік ғылыми ұстанымын негіздей білді. Бұл оның жоғары кәсіби даярлығын, ғылыми ойлау мәдениетін және заманауи құқық ғылымының өзекті мәселелерін шешуге қабілетті қалыптасқан жас ғалым екенін көрсетеді.

Зерттеу нәтижелерінің шынайылығы мен маңыздылығы олардың кеңінен апробациялануымен расталады. Диссертацияның негізгі идеялары 15 ғылыми еңбекте жарияланды: оның ішінде 2 мақала Scopus базасына кіретін беделді халықаралық басылымдарда, 8 мақала Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігінің Ғылым және жоғары білім саласындағы сапаны қамтамасыз ету комитеті ұсынған ғылыми басылымдарда, сондай-ақ халықаралық ғылыми конференциялар материалдарында 5 жарияланым жарық көрді.

Қорытындылай келе, Әпсімет Нұрдәулет Мұхамедияұлының диссертациясы жоғары теориялық және практикалық құндылыққа ие, тұтас, әдіснамалық тұрғыдан негізделген және аяқталған ғылыми-біліктілік зерттеу болып табылады. Жұмыс философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін ұсынылатын диссертацияларға қойылатын талаптарға сәйкес келеді, ал оның авторы «8D04203 – Құқықтану» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алуға лайық деп есептеймін.

әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті Заң факультеті Қылмыстық құқық, қылмыстық іс жүргізу және криминалистика кафедрасының профессоры м.а., з.ғ.к. **Алимкулов Е.Т.**

РАСТАЙМЫН
әл-Фараби атындағы ҚазҰУ Ғылыми кадрларды даярлау және аттестаттау басқармасының басшысы
ЗАВЕРЯЮ
Начальник управления подготовки и аттестации научных кадров КазНУ им. аль-Фараби
«03» 06 2026 ж./г.